

Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva obce Slavošovce

Príprava: Mgr. Miroslava Langerová, PhD.

Obdobie stratégie: 2022– 2026

V Košiciach, 1.11. 2021

OBSAH

Úvod

1. Vymedzenie základných pojmov
2. Analytická časť
3. Stratégia podpory rozvoja dobrovoľníctva

Záver

Úvod

Dobrovoľníctvo je spoločenský fenomén. V Košickom kraji o to významnejší, že Košice boli v roku 2019 Európskym hlavným mestom dobrovoľníctva. Práve z pozície kraja, ktorom v nedávnej minulosti rezonoval titul v tejto téme, je možnosť tvorby stratégií a naklonenie si pozitívnej spätnej väzby, či tvorby verejných politík o to vhodnejšia a reálnejšia.

Dobrovoľníctvo sa dotýka celej našej spoločnosti. Mladým ľuďom dodáva potrebnú prax, skúsenosti, či zručnosti. Ľuďom v zrelom veku dodáva potrebný pocit zadosťučinenia, keď samotný pracovný proces neprináša naplnenie, seniorom dodáva pocit vážnosti a dôležitosti, či užitočnosti.

Dobrovoľníctvo sa okrem rôznych cieľových skupín nachádza aj v rôznych sférach. Samotné krajské mesto Košice sú dennodenne svedkom dobrovoľníctva v environmentálnej, sociálnej, kultúrnej, či športovej oblasti.

Slavošovce sú obcou, v ktorej je veľký potenciál rastu dobrovoľníctva a to najmä v oblasti dobrovoľníctva marginalizovaných skupín obyvateľstva. Táto obec má veľkú časť obyvateľstva rómskeho pôvodu. Do popredia sa tu dostáva práve dôraz na environmentálnu oblasť dobrovoľníctva, a to hlavne vďaka tunelu pod Homôlkou. Samozrejme, v rámci environmentálnych aktivít s rómskou komunitou ide ruka v ruke aj sociálna oblasť dobrovoľníctva a rozvoj samotných zručností miestnych Rómov. Veríme, že práve táto stratégia, ktorá sa opiera o reálne dostupné poznatky, bude východiskom pre ďalšiu efektívnu prácu s dobrovoľníkmi v širokom spektre aktivít, ale najmä pri práci s rómskou komunitou, keďže Slavošovce (a to v žiadnom prípade nepreháňame), majú možnosť byť naozaj miestom v Slovenskom Krase a na Gemeri, ktoré by veľmi výrazne vedeli profitovať z cestovného ruchu, čo by pomohlo aj okolitým miestam – Štítnik, Brdárka, Ochtiná – a vôbec by tieto obce nemuseli trpieť nedostatkom práce, a byť hladovými dolinami.

O tom, že podpora dobrovoľníctva je reálna na celom Slovensku, svedčia aj tieto fakty:

- V roku 2011 bol prijatý zákon NR SR č. 406/2011 Z.z. o dobrovoľníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Vláda SR vo svojom programovom vyhlásení v roku 2012 uviedla zámer podporovať rozvoj dobrovoľníctva.
- V roku 2013 bol v nadväznosti na Uznesenie vlády SR č. 68, bod C.15 navrhnutý Program podpory dobrovoľníctva a dobrovoľníckych centier
- V uznesení vlády sú definované nasledujúce oblasti podpory rozvoja dobrovoľníctva na Slovensku:
 1. Dobrovoľníctvo ako súčasť celoživotného vzdelávania
 2. Podpora inkluzívneho dobrovoľníctva
 3. Jednotný záchranný systém postavený na spolupráci profesionálov a dobrovoľníkov
 4. Výskum dobrovoľníctva
 5. Infraštruktúra dobrovoľníctva
 6. Propagácia a osвета v oblasti dobrovoľníctva

Jasným trendom v dobrovoľníctve, ktorý predpovedajú viacerí odborníci, je nejednoznačnosť dobrovoľníctva a jeho vlastné definície v rôznych oblastiach sveta. Znamená to, že dobrovoľníctvo sa podľa mentality, štruktúry obyvateľstva či aktivít vykonávaných na danom území, môže vnímať odlišne. Aj z toho dôvodu je potrebné vytvorenie stratégie, aby sme v našej mestskej časti vnímali dobrovoľníctvo rovnako a spoločnými silami sa dokázali pričiniť o jeho rozvoj.

1. Vymedzenie základných pojmov

Teoretickejšia časť stratégie nie je zbytočne rozsiahla, definuje iba najzákladnejšie pojmy, ktoré sa týkajú oblasti environmentálneho a sociálneho dobrovoľníctva. Je potrebná z toho dôvodu, aby sme v praktickej časti stratégie jednotne chápali pojmy súvisiace s dobrovoľníctvom a environmentálnou oblasťou.

Za **dobrovoľníctvo** sa vo všeobecnosti považuje neplatená, uvedomelá činnosť, ktorá je vykonávaná z vlastnej vôle, v prospech druhých ľudí, zvierat, v prospech životného prostredia, alebo svojej komunity.

Dobrovoľník je človek, ktorý bez nároku na finančnú odmenu venuje svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti, energiu v prospech iných ľudí alebo spoločnosti.

Neformálne dobrovoľníctvo je neplatená pomoc jednotlivca susedom, kamarátom, obci, prírode. Je vykonávaná spontánne, často aj ako voľno časová aktivita. Zvyčajne má vzájomne prospešný charakter. Ide však iba o individuálne aktivity, ktoré nie sú nijak formálne zastrešené.

Formálne dobrovoľníctvo je naproti tomu organizovaná neplatená práca prostredníctvom skupín, klubov, organizácií, ale aj orgánov samosprávy v prospech ostatných ľudí či spoločnosti. Ide jednorázové, ale aj pravidelne sa opakujúce aktivity, či podujatia, ktoré majú svojho organizátora.

Dobrovoľnícky program je označením pre komplex aktivít zameraných na riadenie dobrovoľníkov v konkrétnej organizácii, firme, komunite, či samospráve. Pozostáva najmä z týchto etáp:

- Zistenie potrieb v danej problematike, v ktorej sa dobrovoľnícky program ide realizovať.
- príprava programu na základe reálnych potrieb,
- nábor dobrovoľníkov,
- pohovor s dobrovoľníkom,
- príprava dobrovoľníka,
- vlastná dobrovoľnícka činnosť,

- hodnotenie programu.

Environmentálne aktivity sú také, ktoré dbajú na životné prostredie a jeho udržiavanie, či zlepšovanie podmienok životného prostredia: pôdy, vody, živočíchov, rastlín, či odstraňovanie odpadu a revitalizácia území.

Environmentálna výchova je výchova k sebavedomému a zdravému vzťahu žiaka k prírode a životnému prostrediu. Prostredníctvom formálnych aj neformálnych metód vzdelávania má za cieľ vychovať takých jedincov, ktorí sa správajú k životnému prostrediu zodpovedne, snažia sa o jeho udržateľnosť a rozvoj.

Výchova k dobrovoľníctvu je forma vzdelávania, pri ktorej je možné praktickými ukážkami dobrovoľníckych činností ukázať žiakom dobrovoľníctvo a jeho oblasti, pričom sa v budúcnosti môžu sami rozhodnúť, či sa dobrovoľníctvu budú venovať.

Štátny vzdelávací program je súbor predmetov a počtov povinne odučených hodín v danom predmete pre každý ročník základnej a strednej školy počas školského roka. Tento program je nemenný a rozsah týchto hodín v jednotlivých predmetoch si nesmie škola znižovať.

✓ **Školský vzdelávací program** súbor hodín v každom ročníku, ktorý si môže škola sama určiť, tým sa jednotlivé triedy v súčasnosti členia na počítačové, prírodovedné, matematické, športové a podobne. Každý ročník má určený rozsah hodín, ktoré je povinný zaplniť vyučovaním (nie je možné, aby ich nezaplnil), avšak je na rozhodnutí vedenia jednotlivcej základnej školy, akými predmetmi doplní tento stav voliteľných hodín.

Sociálne dobrovoľníctvo je súborom tých dobrovoľníckych aktivít, ktoré sú upriamované priamo na ľudí, teda klientov, či poberateľov benefitov z práce dobrovoľníka. Môže ísť o dobrovoľníctvo v rôznych sociálnych zariadeniach, školách, ale taktiež aj terénne dobrovoľníctvo, či komunitné dobrovoľníctvo.

Seniorské dobrovoľníctvo je typ dobrovoľníctva, ktoré je realizované seniormi, teda ľuďmi nad 60 rokov veku. Môže ísť z ich strany o akýkoľvek druh aktivity, ktorou pomáhajú mestskej časti, organizáciám, školám, či iným inštitúciám nachádzajúcim sa v mestskej časti.

Vykonávať sa môže individuálne, alebo aj skupinovú formou v rámci organizovaných aktivít klubov dôchodcov.

2. Analytická časť

V tejto časti by sme chceli stručne zhrnúť výskum, ktorý sa v roku 2015 a v roku 2020 vykonával v celom Košickom kraji ako podnet na tvorbu stratégie podpory rozvoja dobrovoľníctva v celom Košickom kraji. Snáď najdôležitejšie je podotknúť:

- Formálnemu dobrovoľníctvu sa venujú najmä ľudia v meste a neformálnemu aj ľudia na vidieku.¹
- Do dobrovoľníctva sa viac ako z 50 % zapájajú najmä pracujúci ľudia, omnoho menej študenti a seniori.
- Najčastejší dôvod, prečo ľudia sú dobrovoľníci je fakt, že im to dáva pocit, že nie sú sebeckí.
- Za najväčšie bariéry dobrovoľníctva ľudia považujú dva aspekty a to nedostatok času a to, že ich nikto neoslovil s prosbou o pomoc.²

Záverom z tohto krajského výskumu z roku 2015 a v roku 2020 je:

„Do dobrovoľníckej práce, či už v rámci formálneho alebo neformálneho dobrovoľníctva bolo v roku 2015 posledných 12-tich mesiacoch zapojených 40,98% obyvateľov Košického kraja vo veku nad 15 rokov a v roku 2020 už tento počet stúpol na 67 %

U formálneho aj neformálneho dobrovoľníctva prevláda dlhodobejšie a pravidelnejšie angažovanie sa. Inak povedané, kto sa raz zapojí do dobrovoľníctva, dobrovoľníkom zostáva a vykonáva ho pravidelne. Vypovedá o tom aj veľmi nízky počet obyvateľov Košického kraja, ktorí prekážku v dobrovoľníctve „predchádzajúca zlá skúsenosť s dobrovoľníckou prácou“ zaradili na posledné miesta v rámci bariér dobrovoľníctva.“

¹ Fakt, že formálnemu dobrovoľníctvu sa viac venujú ľudia v meste, je jedným z pilierov, prečo potrebujeme stratégiu dobrovoľníctva. Chceme, aby naši obyvatelia nadobudli oprávnení pocit, že nám spoločne záleží na tom, aby formálne dobrovoľníctvo dostalo svoju hodnotu a aby vedeli obyvatelia, že si ich ako dobrovoľníkov všímame, vážime a počítame s nimi pri spoločnej starostlivosti o veci verejné.

² Práve na túto najväčšiu bariéru chce stratégia nadviazať a nájsť spôsob, aby mali obyvatelia mesta jednoznačne pocit, že ich o pomoc žiadame, že adresne o nich vieme a sme im vďační za každú pomoc. Chceme sa vyhnúť iba anonymným letákom, ale skôr osobnému kontaktu. Aby bolo zrejmé, že spolu s vedením mestskej časti si obyvatelia budujú svoje prostredie, vzťahy, komunitu.

K tomuto záveru môžeme doplniť iba toľko, že úroveň formálneho dobrovoľníctva sa za pár rokov výrazne zvýšila. Svedčí o tom aj fakt, že Košice mali titul Európskeho hlavného mesta dobrovoľníctva a teda ich kandidatúra bola úspešná.

V rámci východiskovej pozície obce Slavošovce, môžeme v tejto časti stratégie uviesť:

- Obec nepripravuje dobrovoľnícke programy pre rôzne rómske komunity nachádzajúce sa v obci. Najviac dobrovoľníckych príležitostí realizuje miestne lesné spoločenstvo.
- Obec nepodporuje základnú školu k tomu, aby spolu s rodičmi, žiakmi, pedagógmi a priateľmi škôl mali vytvorený vlastný dobrovoľnícky program revitalizácie školských pozemkov. To je potrebné zmeniť. Taktiež je potrebné dobrovoľníctvo začleniť aj do fungovania miestnej materskej školy.
- Obec nemá na svojom území žiadne centrum, kde by sa mohli Rómovia stretávať, ani inštitút, ktorý by ich mohol vzdelávať a motivovať k dobrovoľníctvu.
- Obec má dôležitú časť, kde by bolo potrebné pomôcť aj v environmentálnej oblasti, a to pozdĺž turistickej trasy k tunelu pod Homôlkou.
- Obec je veľmi často vyhľadávaná návštevníkmi. Sami sme počas projektu Active citizen fund boli prekvapení, že neprešiel deň, aby do obce nechodili desiatky áut s turistami. Obec by mohla významne profitovať a úplne inak fungovať, ak by v rámci dobrovoľníctva vytvorila infraštruktúru cestovnému ruchu. V súčasnosti príde turista, nájde si na lúke vyjazdené miesto kde zaparkuje, prejde približne kilometer k tunelu, buď ho prejde na druhú stranu, alebo si len oddýchne pri tunely a ide domov. Často sme sa pýtali spolu s dobrovoľníkmi, či to splnilo ich cieľ a ľudia odchádzajú sklamaný, že tu nie sú žiadne historické údaje, že tu nie je žiadne občerstvenie, že nie je možné urobiť nič iba sa prejsť. Zo všetkých šestnástich obcí, ktorým v tomto čase predkladáme stratégie, nie je žiadna na tom tak, že rozvoj dobrovoľníctva je tu nutne žiadaný a pre obec naozaj vysoko prospešný.
- Cestou k tunelu pod Homôlkou dobrovoľníci zoskupený pri lesnom podniku obce vytvorili drevené sochy, niečo ako rozprávkovú krajinu P. Dobšinského, ktorého život bol spätý aj s obcou Slavošovce. Tieto sochy treba pravidelne kontrolovať, niektoré sú nefunkčné, popraskané, nalomené, môžu ohrozovať turistov. Je potrebné aspoň dvakrát do roka realizovať aktivity pre miestnych rómskych aj nerómskych

dobrovoľníkov a relitalizovať, poprípade aj obohacovať priestor tohto Dobšinského sveta, aby bol udržiavaný a aby bol aj on skvelou atrakciou pre turistov.

- V rámci dobrovoľníctva je na území obce budova, ktorá patrí lesnému podniku a kde sú ochotní zamestnanci ubytovať dobrovoľníkov. Preto je veľmi žiadané, aby rómski dobrovoľníci z celého kraja mohli prísť v lete na letné dobrocampy, kde by v tejto budove mali bezplatné ubytovanie a za dobrú stravu by spoločne s miestnymi dobrovoľníkmi pomáhali rozširovať portfólio možností tunela pod homôlkou pre turistov. Je možné ošetrovať súčasné atrakcie, pracovať s drevom a budovať nové atrakcie, vytvárať informačné tabule, lavičky. Vytvárať rómske kultúrne podujatia, približovať rómsku kultúru návštevníkov, realizovať večerné čítania dobšinského rozprávok pri tunely spolu so stanovačkami..... Možností tohto čarovného miesta s množstvom rómskych dobrovoľníkov sú neobmedzené a sú len na komunikácii vedenia obce, vedenia lesníkov, DCKK. Za posledné obdobie sme vďaka projektu Active citizen fund vytvorili s rómskymi dobrovoľníkmi, veľkého dreveného rozprávkového slimáka a desiatky tabuliek pozdĺž chodníka k tunelu s citátmi z dobšinského rozprávok. Po ukončení pandémie chceme ako združenie podporovať naďalej rozvoj dobrovoľníctva a ako sme uvádzali, chceme v tejto obci realizovať aj dobrocampy, kde by sme s dobrovoľníkmi pomáhali ukazovať turistom krásy Slavošoviec.

Na to, aby sa tento systém podarilo vytvoriť a cieľ stratégie naplniť, je potrebné, aby boli prepojené priame aktivity v teréne, s vhodným marketingom, spoluprácou so školami, firmami a organizáciami a vzdelávaním všetkých zainteresovaných partnerov.

3. STRATÉGIA PODPORY ROZVOJA DOBROVOĽNÍCTVA NA ÚZEMÍ OBCE SLAVOŠOVCE

Cieľom stratégie je navrhnuť systém podpory rozvoja dobrovoľníctva v obci Slavošovce v rokoch 2022 do 2026, teda na najbližších päť rokov s dôrazom na reálnu východiskovú situáciu.

Systém, ktorý na najbližších päť rokov navrhujeme, reflektuje aktuálny stav v oblasti dobrovoľníctva v obci.

- Vychovať obyvateľov obce, aby si po lokalitách dokázali na jar zrealizovať revitalizačnú brigádu, kedy by sa spoločné priestranstvá vyčistili od odpadu po zimnom období, natreli by sa ploty, detské preliezky, psie výbehy, odpadkové koše a iné priestranstvá, ktoré potrebujú natrieť. Obec Slavošovce je vďaka historicky významnému tunelu veľmi vyhľadávanou a je potrebné, aby návštevníci, ktorí prechádzajú cez obec, mali z nej pozitívne dojmy.
- Vychovať základnú a materskú školu, ktoré sa nachádzajú na území obce, aby sa v rámci školského vzdelávacieho systému venovali environmentálnej výchove a prakticky toto vyučovanie realizovali aj v uliciach obce. Je dôležité, aby rodičia žiakov prispievali a boli vedení k čistote v obci a na školských pozemkoch. Ide prevažne o rómskych rodičov a bolo by vhodné ich aj počas letných prázdnin motivovať do aktivít, pričom by tieto aktivity realizovali za teplú stravu ako dobrovoľníci.
- Podporovať deti zo základnej školy, aby sami kreatívne vymýšľali, čo všetko by sa im ešte páčilo mať smerom k tunelu. Miestni obyvatelia hovoria, že práve teenegerské deti najviac ničia atrakcie smerom k tunelu. Práve z toho dôvodu je práve ich potrebné podporiť vo vytváraní týchto atrakcií. Ak to bude ich dielo, nezničia si ho. Po uplynutí pandémie, keď bude možné realizovať hromadné podujatia, je potrebné pri tunely robiť pre deti poznávacie workshopy, hry, letné školy. V tejto obci je veľmi namotivovaná mládež, je tu obrovský priestor pre krásne podujatia a vôbec sa nevyužíva jeho potenciál.. My z DCKK vieme v rokoch 2022 až 2026, počas trvania tejto stratégie prísť každý mesiac v období apríl až október a zorganizovať jedno celodenné a večerné podujatie pre miestne deti a mládež a v júli realizovať týždenné dobrocampy.
- Vytvoriť so seniormi systém seniorského dobrovoľníctva, ktoré by bolo založené najmä na komunitných aktivitách v prostredí ich domovov.

Záver

Táto stratégia má za hlavný cieľ najmä na roky 2022 až 2026 stanoviť, že sa pravidelne v obci budú organizovať dobrovoľnícke podujatia a bude sa podporovať komunitné dobrovoľníctvo, seniorské dobrovoľníctvo a dobrovoľníctvo marginalizovaných skupín. Slavošovce nie sú veľká obec, preto nemôžu tak čerpať z mládežníckeho dobrovoľníctva ako veľké mestá, kde sú univerzity, internáty, a počas pracovného týždňa množstvo mladých ľudí, ktorí hľadajú uplatnenie. Na druhej strane majú však svoj historický význam, zariadených lesníkov a ohromný turistický potenciál, ktorý by správne zvolené dobrovoľnícke aktivity len podporili.

Veríme, že sa stratégia podarí naplniť a pomôže nielen pravidelnému dobrovoľníctvu v meste, ale taktiež aj v príľahlej Homôlky, ale aj Ochtine a jej jaskyni.

„Projekt „Od BBS po KREDO“ je podporený z programu ACF Slovakia, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2014-2021. Správcom programu je Nadácia Ekopolis v partnerstve s Nadáciou otvorenej spoločnosti Bratislava a Karpatskou nadáciou“.

